

การพัฒนาวัชพืชท้องถิ่นเป็นอาหารหยาบและพืชตระกูลถั่วท้องถิ่นเป็น
อาหารเสริมโปรตีนในการเลี้ยงลูกโคหย่านม

Development on Local Weed as Roughage and Local Legume
as Protein Feed Supplement for Feeding Weaned Calf

บทนำ

จากปัญหาหลักใหญ่ในการเลี้ยงโคกระบือ คือ การขาดแคลนอาหารหยาบหรือหญ้าสด เนื่องจากมีการให้พื้นที่การเกษตรในวัตถุประสงค์อื่น ๆ ทำให้สภาพที่ดินมีราคาสูงขึ้น และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ในการหาอาหารหยาบที่มีคุณภาพดีและปริมาณเพียงพอในการเลี้ยงสัตว์น้อยลงจากภูมิปัญญาของเกษตรกรดั้งเดิม และจากงานวิจัยทางด้านพืชอาหารสัตว์ในอดีต พบว่าหญ้าขจรจบ ซึ่งนำเข้ามาในประเทศไทยจากประเทศพม่า โดยผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการในสมัยก่อนหรือปราชญ์ในสมัยนั้น ซึ่งพบว่าหญ้าขจรจบซึ่งปัจจุบันถือว่าเป็นวัชพืช ในประเทศไทย มีคุณค่าทางอาหารเหมาะสมใช้เลี้ยงโคกระบือ ในประเทศไทยได้ รวมทั้งการใช้พืชตระกูลถั่ว เช่น กระจิน จี๋เหล็ก และจามจุรี ก็ได้ทดลองใช้เลี้ยงโคกระบือ พบว่า สามารถใช้เลี้ยงเสริมเป็นอาหาร โปรตีนทดแทนอาหารชั้นได้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดต่อยอดการวิจัย โดยทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนาวัชพืชในท้องถิ่นเป็นอาหารหยาบและพืชตระกูลถั่วท้องถิ่นเป็นอาหารเสริม โปรตีนในการเลี้ยงโคนมสาว เพื่อผลการศึกษานำไปเป็นรูปแบบแนะนำเกษตรกรให้ใช้แนวทางนี้ในการเลี้ยงโคกระบือได้ รวมทั้งสามารถนำไปบูรณาการในงานบริการวิชาการสู่สังคมต่อไป วัชพืชท้องถิ่นโดยเฉพาะหญ้าขจรจบมีอยู่มากมายในพื้นที่ทั่วไปของประเทศไทย โดยมีการสังเคราะห์คุณค่าทางอาหารแล้ว พบว่ามี โปรตีนรวม 7.5 ฟอสฟอรัส 174.3 มก./100 กรัม (ชาญชัย, 2530) และกอบแก้ว (2536) รายงานว่าหญ้าขจรจบมีเปอร์เซ็นต์การย่อยได้ คิดเป็นวัตถุแห้งเฉลี่ย 63.4 % ซึ่งคิดเป็นอินทรีย์วัตถุที่ย่อยได้ เฉลี่ย 63.00 % ซึ่งข้อมูลนี้ไม่ต่างกับ Hwang Miao Young et al. (1985) และวีระพลและสมาน (2538)

ประวัติหญ้าขจรจบ มีการนำเข้ามาจากประเทศพม่า โดยพบว่าสามารถเติบโตได้ดี รวดเร็ว ในทุกสภาวะสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในประเทศพม่า ซึ่งมีสภาพใกล้เคียงกับประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการหรือปราชญ์ในสมัยนั้นจึงนำพันธุ์หญ้าขจรจบมาทดลองปลูกเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะ โคกระบือ ในประเทศไทย ซึ่งพบว่าสามารถนำมาใช้เลี้ยงสัตว์ได้ดี แต่การแพร่กระจายของเมล็ดพันธุ์อาจเกิดขึ้นรวดเร็วมมาก แต่ถ้าหากใช้ภูมิปัญญาในการควบคุมมิให้เมล็ดแก่เกิดการแพร่กระจายไปได้โดยเร็ว โดยใช้วิธีการตัดนำมาเลี้ยงสัตว์ในขณะที่หญ้าขจรจบ ยังมีดอกอ่อนอยู่และยังไม่แก่ ก็จะช่วยควบคุมการขยายตัว และควบคุมปริมาณในการแพร่กระจายได้ พร้อมทั้งยังพบว่าสามารถนำมาใช้เลี้ยง โค กระบือ

ได้ดี จนชาวบ้านในรุ่นสมัยโบราณเรียกหญ้าจรจบนี้ว่า “หญ้าวัว” ซึ่งหมายถึงการเป็นหญ้าที่วัวชอบกิน และเจริญได้ดีด้วย จึงมีแนวคิดจากเกษตรกรพื้นบ้านซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม น่าจะมีการนำหญ้าจรจบมาพัฒนาใช้เลี้ยงโคนม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีและเป็นการใช้วัชพืชในท้องถิ่นมาใช้เป็นอาหารหยาบ

พืชตระกูลถั่วท้องถิ่นซึ่งก็เป็นความรู้ของเกษตรกรดั้งเดิม ทราบว่า พืชตระกูลถั่วท้องถิ่นนอกจากจะมีคุณค่าทางอาหารในด้านโปรตีนรวมสูงแล้ว พืชถั่วบางชนิดยังมีสารเคมีบางชนิดในตัวของพืชตระกูลถั่ว ที่มีคุณสมบัติในการช่วยกำจัดพยาธิภายใน และเป็นยาระบายอ่อนๆ ได้ด้วย ในการนำแนวความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้พืชตระกูลถั่วท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างมากมาย เช่น ใบกระถิน ใบจี้เหล็ก และจามจุรี นำมาทดลองใช้เลี้ยง โค กระบือ จึงน่าจะช่วยลดต้นทุน จากการซื้ออาหารข้นเป็นถุงจากบริษัทค้าอาหารสัตว์ และยังเป็นคล้ายสมุนไพรช่วยในการสร้างสมดุล ให้โคนมที่ใช้เลี้ยงเพื่อให้โคนมสร้างผลผลิตได้ดีขึ้นด้วย

เป็นแนวคิดของเกษตรกรท้องถิ่น ถ่ายทอดความรู้การเลี้ยงโคกระบือ โดยใช้วัชพืชท้องถิ่นที่มีขึ้นอยู่อย่างมากมาย เช่น หญ้าจรจบ มาใช้เป็นอาหารหยาบเลี้ยงโคนมสาว และใช้ใบพืชตระกูลถั่วท้องถิ่น เช่น ใบกระถิน จี้เหล็ก และจามจุรี ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นพืชที่มีโปรตีนสูง และเป็นสมุนไพรที่ช่วยกำจัดพยาธิภายใน และเป็นยาระบายอ่อนๆ เพื่อป้องกันการเกิดโรคท้องอืดในโค กระบือ ด้วย จึงมีคำแนะนำจากปราชญ์ชาวบ้านให้กลับมาใช้หญ้าจรจบที่มีอยู่มากมายนำมาใช้เลี้ยงโคนม เพื่อทดแทนอาหารหยาบชนิดอื่นๆ ซึ่งนับวันจะมีราคาสูงและหาได้ยากขึ้นทุกวัน ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการทดลองวิจัยในเรื่อง การพัฒนาวัชพืชท้องถิ่นเป็นอาหารหยาบ และพืชตระกูลถั่วท้องถิ่นเป็นอาหารเสริมในการเลี้ยงลูกโคหย่านม เพื่อศึกษาผลการทดลองว่าเหมาะสมใช้เป็นอาหารลูกโคหย่านมได้ดีหรือไม่